

Een huispostil, een groot psalmboek en nog enige boeken bij wijlen Sibbeli, matres, 1643¹

Sibbeli² was "matresse", houdster van een matressenschool, een kleine kinderschool of bewaarschool voor kinderen peuters en kleuters in de leeftijd van drie tot zes jaar oud, in haar eigen woning in Harlingen omstreeks 1640-1643. Matres was de Franse benaming voor schooljuf. Na haar overlijden begin 1643 werd de boedelinventarisatie opgesteld. Deze laat zien dat er niet veel boeken in huis waren: slechts een huispostil (bijbeluitlegging), een groot psalmboek en nog enige niet gespecificeerde boeken. Het schoolmeubilair bij matres Sibbeli bestond uit een vurenhouten tafel en zeven schoolbanken.

De klerk was bij het schrijven van de boedelinventaris vrij slordig met het noteren van gegevens: zo is het patroniem of de achternaam van Sibbeli niet genoteerd, de aangeving van goederen werd gedaan door ene Mari, ook al zonder vermelding van haar patroniem, de akte is niet ondertekend door een commissaris en/of secretaris en de boedelinventaris is ongedateerd³.

Er was slechts één bed met beddengoed, kennelijk woonde Sibbeli alleen. Tussen de kledingstukken van Sibbeli zat ook wat kinderkleding en kindergoed. Mogelijk was ze weduwe en had ze een klein kind gehad dat was overleden en moest ze in haar onderhoud voorzien door op andermans kleine kinderen te passen.

Matressenschool, tekening door Mathias de Sallie, 1700-1789, (collectie Atlas van Stolk)

¹ Tresoar, toegang 13-16, Nedergerecht Harlingen, Inventarisatieboeken, invnr 196, foliobladen ongenummerd, scans NL-0400410000_13-16_197_00072 tm NL-0400410000_13-15_196_00073.

² Sibbeli: naamsvarianten SIBBELTJE, SIBELLE, SIBBEL, SEBELLA.

³ Maar deze zal in januari of februari 1643 zijn opgemaakt, gezien de boedelinventaris voor en na deze in het Inventarisboek met inventarisnummer 196.

Hoeveel kinderen Sibbeli in haar matressenschool had is niet bekend. Aan het aantal schoolbanken, maar liefst zeven stuks, kon ze heel wat kinderen bergen, misschien wel twintig.

Afbeeldingen en beschrijvingen van matressenscholen uit de zeventiende en achttiende eeuw geven geen florissant beeld. Doorgaans was de school gevestigd in de woning van de matres (zoals in het geval van Sibbeli in Harlingen in 1643). Die woningen waren bedompt, donker, vochtig en te klein voor een schooltje. Schoolmeubilair was er niet: kinderen zaten op een stoof of op de grond (Sibbeli bezat zeven schoolbanken en vormde dus een uitzondering op de regel). Het onderwijs bestond uit het memoriseren en opdreunen van het Onze Vader, de twaalf artikelen van het geloof, een morgen- en avondgebed en tafelgebeden. Daarnaast leerden kinderen het ABC, de getallen 1-10, en als de matres zelf het lezen machtig was, de eerste beginselen van het spellen. Dagelijks namen de kinderen schoolgeld mee, en vaak ook snoepgeld. In de zeventiende eeuw hadden steden en dorpen doorgaans meerdere, soms zelfs tientallen matressenschooltjes.⁴

Transcriptie van de boedelinventaris van matres Sibbeli, 1643

invnr 196, foliobladen ongenummerd, scans 196_00072 tm 196_00073:

[196_00072 (rechter blz)]

Inventarisatie ende beschrijvinge gedaen ende gemaect bij ons praeses Frans Dircxen ende ondergeschreven secretaris clercq van alle de goederen bevonden ten sterffhuijse van Sibbeli matresse ende dat op het aengeven van Mari.

Een bed met een puiel
drie oorcussens
twe dekens
enich oudt teeck met drie cussens vol bolsters.
twe stoelcussens
vier lakens
een puieldoeck
vijff hemden
ses cussen-sloopen, noch een
drie tafellakens
een servet
twe nacht halsdoecken
vijff huijfkes
twe cragen
ses kindere hemties
een kindere borstroekien
seven kindere flipkens, noch een
een silveren oorijser

[196_00073 (linker blz)]

enich kindergoedt
drie groote kindere doecken
een najj-doeck met een deel oude doecken
seuen blauue schorteldoecken, en een witte
twe ondersten

⁴ Nelleke Bakker, Jan Noordman, Marjoke Rietveld-van Wingerden, *Vijf eeuwen opvoeden in Nederland. Idee en praktijk 1500-2000*. – Assen : Van Gorcum, 2006, p. 439-441, 483-487.

enige lapkes nieuw-linnen

Wollen cleren

een lakens huick

een swart lakens rock

een rassen schort

een swart lakens lijffke

twe saien schorteloecken

een bratten manteltie

een lap swart laken

een linnen schort

een roode borstrock

een paer lakens hosen met een borstlap

twe gardinen met een schorstienscleedt

Houtwerck

een fuieren cas

drie stoelen, noch een

een kerckstoel

een spinwiel

twe taferielen, noch een

drie tobben

[196_00073 (rechter blz)]

twe wateremmers

een emmer met een korff

een vleisvat met vier stucken fleis

een moude

twe stooven

een conffer met enige romling

een fuieren banckien

een korfkke met een deel kneppels

Coper ende tin

twe tinnen candelaers

vier tinnen platelen

een tinnen beker

vier tinnen lepels

een coperen panne

een goodtling

een ijseren candelaer

een ijseren huiegel met een asschop

een treeft met een tange

een topke met enich schuttelgoedt

twe stienen kannen

Boecken

Een huijs postille

een groot salm boeck, noch enige boecken

noch enigh schuttelgoedt

een fuieren tafel, met seuen schoolbancken

www.vergetenharlingers.nl

een spiegel, een schop met een besem.

(Laatste wijziging: 27-10-2019)